

Kirjallinen lausunto eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle koskien Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäistä osaa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045.

CMI – Martti Ahtisaari Peace Foundation kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston tulevaisuusselonteosta. Valiokunnan toiveesta kommentoimme selontekoa siitä näkökulmasta, miten muuttuva maailmanjärjestys ymmärretään muualla.

Huoli sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen edellyttämän luottamuksen rapautumisesta jaetaan globaalisti. Samanaikaisesti, nykyisiä maailmanjärjestystä ylläpitäviä taloudellisia ja poliittisia rakenteita, kuten YK:n turvallisuusneuvostoa, pidetään kuitenkin Euroopan ulkopuolella laajasti epäoikeudenmukaisina ja vanhentuneina. Esimerkiksi Afrikan unioni on pitkään ajanut YK:n ja kansainvälisten rahoituslaitosten uudistamista, ja unionissa ajatellaan, että nykyinen murros voisi periaatteessa avata tilaa neuvotella uudelleen monenkeskisyyden ja globaalin talouden sääntöjä. Toisaalta Yhdysvaltojen nopea vetäytyminen joistakin YK-järjestöistä herättää alueella kysymyksen, mitä rakenteita jää uudistettavaksi.

Vaikka useilla alueilla moninapaistuva maailmanjärjestys nähdään tilaisuutena rakentaa tasavertaisempi järjestelmä, suhtautuminen muutokseen vaihtelee. Osa näkee muuttuvan maailmanjärjestyksen horjuttavan globaalia tasapainoa ja on huolissaan monenkeskisen diplomatian ja kansainvälisen oikeuden tulevaisuudesta.

Yhdysvaltojen pitkän linjan muututtua ja Euroopan etsiessä itseään Kiina tarjoaa aktiivisesti muille omaa näkemystään globaalin hallinnan, turvallisuuden, kehityksen ja kulttuurien välisen kanssakäymisen kehittämiseksi. Vaihtoehtojen puuttuessa, ja Kiinan laajasti käymän kaupan ja investointien myötä, tarjous on monille houkutteleva - ja kumppanuudet pitkäaikaisia.

Euroopan ulkopuolella viralliset kansainväliset ja alueelliset yhteistyörakenteet nähdään monesti historiallisten syiden takia uhkina suvereniteetille, minkä vuoksi monet valtiot suosivat niiden sijaan löyhiä ja epävirallisia yhteenliittymiä. Liittoumia ja yhteistyösuhteita rakennetaan monipuolisesti strateginen autonomia säilyttäen. Samalla esimerkiksi Afrikan ja Latiinalaisen Amerikan valtioilla on haasteita luoda toimivia alueellisia kaupparakenteita ja tehdä yhteistyötä muun muassa turvallisuuskysymyksissä. Tämä aiheuttaa turhautumista, sillä etelä-etelä -yhteistyön kasvamisesta toivotaan ratkaisua moniin tulevaisuuden riskiskenaarioihin.

CMI Helsinki – Eteläranta 12, 00130 Helsinki – cmi.helsinki@cmi.fi

CMI Brussels – Rue Belliard 205, BOX 3, 1040 Brussels – cmi.brussels@cmi.fi

Tulevaisuusselonteko tunnistaa geotalouden ja geopolitiikan yhä tiiviimmän kytkeytymisen toisiinsa. Tähän liittyen osassa globaalia etelää keskeiseksi kysymykseksi on noussut se, mihin uusia datakeskuksia sijoitetaan. Datakeskukset ymmärretään keskeisenä strategisena voimavarana ja vallan lähteenä, joka on valtaosin globaalin pohjoisen ja Kiinan ulottuvilla.

Sotilaallisen voimankäytön lisääntyminen poliittisena välineenä nähdään kasvavana uhkana globaalisti. Samaan aikaan suurvallat ja keskivallat Euroopan ulkopuolella näkevät rauhanvälityksen yhä keskeisempänä välineenä kasvattaa geopolittista vaikutusvaltaansa. Euroopan ulkopuolella rauhanvälitystä ohjaa yhä enemmän taloudellisen keskinäisriippuvuuden logiikka normatiivisen sijaan.

Euroopan vetäytyessä diplomaattisesti vaikeista maista monet muut toimijat lisäävät taloudellisia suhteitaan ja keskinäisriippuvuutta lisätäkseen vakautta. Samaan aikaan Afrikassa ja esimerkiksi Länsi-Aasiassa kiinnostus Eurooppaa kohtaan laskee. Suhteessa Eurooppaan toivotaan tasavertaisempaa kumppanuutta ja avoimuutta intresseistä. Etelä- ja Kaakkois-Aasiassa Eurooppa on ollut jo aiemmin etäisempi, mutta kiinnostuksen voi arvioida kasvavan, kun Kiinan ja Yhdysvaltojen kilpailun myötä omaa toimintatilaa pyritään suojelemaan ja monenkeskisyyttä painottavien toimijoiden yhteistyötä lisäämään.

Moninapaistuvaan maailmanjärjestykseen asemiaan sopeuttaneet keskisuuret vallat näkevät roolinsa sillanrakentajina suurvaltojen ja muiden vaikutusvaltaisten maiden ja alueiden välillä. Osa keskisuurista valtioista näkee poliittisen vaikutusvaltansa kasvavan moninapaistuvassa maailmassa. Näiden valtioiden diplomaattinen liikkumatila kasvaa samalla kuin perinteinen monenkeskinen diplomaattinen liikkumatila kapenee. Diplomatiassa ”halukkaiden koalitioita” ei nähdä yksinomaan haitallisena tulevaisuusskenaariona, vaan pikemminkin keinona saada asiat liikkeelle.

Helsingissä, 2.3.2026

Janne Taalas, CEO
